

ประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของการบริการทันตกรรมในประเทศไทย

การศึกษาการบริการทางด้านทันตกรรมในบทนี้ จะเป็นการศึกษาอย่างรวม ๆ เกี่ยวกับการบริการทางด้านนี้ของทุกหน่วยงานภายในประเทศไทย ทั้งของรัฐและของเอกชน โดยจะยังไม่ศึกษาเฉพาะเจาะจงหน่วยงานทันตกรรมของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มของการบริการทางด้านทันตกรรมของประเทศไทยในปัจจุบันเสียก่อน อันเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้สามารถเข้าใจการศึกษาในบทต่อ ๆ ไปได้ดียิ่งขึ้น และยังมีผลทางอ้อมทำให้ทราบถึงสถานภาพ หรือฐานะทางสังคมของผู้ประกอบอาชีพทันตแพทย์ในประเทศไทยขณะนี้ด้วยว่า เป็นไปในรูปใด เพราะอาชีพทันตแพทย์มีความสัมพันธ์อย่างมากกับกิจการทันตกรรม ที่โลกกิจการทันตกรรมเจริญ อาชีพทันตแพทย์ก็พลอยรุ่งเรืองและมีเกียรติไปด้วย ถ้าที่โลกกิจการทันตกรรมล่าหลัง อาชีพทันตแพทย์ก็ย่อมอับเฉา

๒.๑ ประวัติและความเป็นมาของการบริการทันตกรรมในประเทศไทย

๒.๑.๑ การบริการโดยทันตแพทย์เขลยศักดิ์

การบริการทางด้านทันตกรรมในประเทศไทย เริ่มด้วยทันตแพทย์ที่ประกอบอาชีพทางด้านทันตกรรมเป็นส่วนตัว หรือที่ต่อไปในวิทยาลัยทันตแพทย์นี้จะเรียกว่า ทันตแพทย์เขลยศักดิ์กอน เช่นเดียวกับ กิจการทางด้านทันตกรรมในประเทศอื่น ๆ การประกอบอาชีพทันตแพทย์ในประเทศไทยเริ่มมาตั้งแต่ เมื่อใดนั้น รู้สึกว่ายากที่จะทราบได้ แต่จากหลักฐานที่พอจะหาได้ บ่งให้ทราบว่า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการประกอบกิจการทางด้านทันตกรรมกันบ้างแล้ว เพราะมีบทกลอนกล่าวถึงการทำฟันปลอม ที่ทำด้วยกะลามะพร้าวอยู่บทหนึ่ง

อิสระ บุคตะนันท์ , ปัญหาทางทันตสาธารณสุขของประเทศไทย , เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๖ (สำเนา) , หน้า ๑๖

กล่าวว่า " หมันผู้พิศมัยมองละอองหน้า แค้นตาอันตรายไปหลายซี่ ประจงจัดคักกะลาที่หน้าดี
 ได้เข้าแทนที่ทันทุกอันไป " ๒ นอกจากนี้แล้วก็มีหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดเกี่ยวกับ การพัฒนกรรมใน
 ประเทศไทย ปรากฏอยู่ในหนังสือ Reminiscences of twelve decades of service
 to Siam ซึ่งเขียนโดย หมอยอร์ช บี แมคฟาร์แลนด์ (อมาตย์เอก พระอภิวินยาภม)
 วากอน พ.ศ. ๒๔๓๔ หลายปี มีแขกลึงกากคนหนึ่งชื่อ อับรา แฮมลิน เป็นช่างทำฟันที่ได้ทำการพัฒนกรรม
 อยู่ในกรุงเทพฯ และพวกอื่น ๆ ซึ่งส่วนมาก เป็นช่างทำฟันชาวจีน ซึ่งได้ประกอบการรักษาฟันโดย
 ไม่ได้รับการศึกษามาโดยเฉพาะ เพียงแต่ได้รับการฝึกฝนถ่ายทอดความรู้จากหมอฟันประเภทเดียวกัน
 แล้วมาเปิดร้านรักษาผู้ป่วย หากความชำนาญเอาเอง งานส่วนใหญ่มีแต่การถอนฟัน และการตัดฟันเป็น
 สิ่งสำคัญ เนื่องจากในสมัยนั้น ชาวไทยนิยมการตัดฟันให้ปลายเรียบเสมอกัน และชมเลี่ยมฟันทอง
 หมอฟันพวกนี้ก็มีรายได้พอสมควร นอกจากนี้บางแห่ง ก็เปิดร้านทำฟันและถ่ายภาพรูปฟันไปด้วย ๓

ใน พ.ศ. ๒๔๓๔ นับว่าเป็นปีแรกที่มีทันตแพทย์สำเร็จการศึกษาตามหลักวิชา มาเปิดการ
 ประกอบโรคศิลปะสาธาตกรรมขึ้นในกรุงเทพฯ ท่านผู้นี้คือ นายแพทย์ ยอร์ช บี แมคฟาร์แลนด์
 ซึ่งเป็นคนอเมริกันเกิดในกรุงเทพฯ ได้ไปศึกษาวิชาแพทยศาสตร์ และวิชาทันตแพทยศาสตร์ ที่สหรัฐ
 อเมริกา เมื่อจบการศึกษาก็กลับมาเมืองไทย เข้ารับราชการ เป็นนายแพทย์ใหญ่ในโรงพยาบาลศิริราช
 และเป็นอาจารย์สอนวิชา แพทยศาสตร์ แก่นักเรียนแพทย์ด้วย ส่วนในงานทันตกรรมนั้นเป็นงานทำส่วนตัว
 นอกเวลาราชการ โดยมีสำนักงานตั้งอยู่ที่สี่กั๊กพระยาศรี ต่อมาก็มีหมอฟันชาวเดนมาร์ก ชื่อ เฮ
 เรคซ์ เคย์ และหมอฟันชาวจีน ชื่อ เอส ที ลุน และนอกจากนี้ ในระยะเดียวกัน ก็ยังมีชาวต่าง
 ประเทศอื่น ๆ อีก ที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยต่างประเทศ แล้วเดินทางเข้ามา
 ประกอบอาชีพทันตแพทย์ในประเทศไทยและมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะหมอฟันชาวญี่ปุ่นและ
 หมอฟันชาวจีน ในยุคนั้น หมอฟันชาวญี่ปุ่นได้เข้ามาประกอบอาชีพทันตหลายคน และเป็นที่ยอมรับอย่างมากใน

๒ม.ร.ว.นิภัศร ลดาวัลย์ , " การอภิปรายเรื่องการพัฒนาวิชาชีพทันตแพทย์ " , วิทยาสาร
ทันตแพทยศาสตร์ , ๔ (กรกฎาคม - สิงหาคม , ๒๕๐๙) , ๑๕๕

๓อ้างถึงใน อิศระ ยุคตะนันท์ เรื่อง เติม , หน้า ๑๖ - ๑๗

ประเทศไทยขณะนั้น หมอชนชาวญี่ปุ่นก็ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจ ซึ่งมารับการฝึกเป็นผู้ช่วยส่วนตัว ผู้ช่วยเหล่านี้ เมื่อมีความชำนาญพอแล้ว ต่างก็แยกย้ายกันออกไปตั้งร้านของตนเอง เพื่อบริการด้านการบำบัดโรคฟัน เป็นกันนี้ติดต่อกันเรื่อยมา ก็ทำให้มีจำนวนหมอเพิ่มขึ้นทีละเล็กละน้อย^๔

ใน พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนทันตแพทย์ ในเมืองไทยเป็นครั้งแรก รวมอยู่ในโรงเรียนแพทยทหารบก ต่อมาก็มีทันตแพทย์ไทยที่จบการศึกษาทันตแพทยศาสตรมาจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น ทันตแพทย์เหล่านี้ได้เข้ารับราชการตามหน่วยราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะในกองทัพบกและกองทัพอากาศ แต่เนื่องจากทันตแพทย์ที่รับราชการอยู่ในเวลานั้น มีเพียงหน่วยละ หนึ่ง หรือ สองคน ไม่สามารถบริการทหารที่เจ็บป่วยด้วยโรคฟันได้อย่างทั่วถึง จึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมนายสิบและจ่าชั้น เป็นผู้ช่วย ครั้นต่อมาเมื่อทางราชการได้ออกพระราชบัญญัติการแพทย์ชั้นใน พ.ศ. ๒๔๖๖ โดยมียัตถุประสงค์เพื่อที่จะคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชน และเพื่อยกมาตรฐานการแพทย์รวมทั้งการทันตแพทย์ในเมืองไทยให้ดียิ่งขึ้น นายสิบและจ่าเหล่านั้นก็ได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคติดต่อสาขาทันตกรรมชั้นสองได้ จึงเป็นสาเหตุให้นายสิบและจ่าเหล่านี้ เมื่อมีความชำนาญพอสมควรแล้ว ก็มักจะลาออกจากราชการมาประกอบอาชีพทันตแพทย์เรื่อยมาทุกชั้น^๕ นอกจากนี้ยังมีบางคนได้รับการฝึกอบรมพิเศษ แล้วขึ้นทะเบียนเป็นทันตแพทย์ชั้นหนึ่ง อีกด้วย^๕

ดังได้กล่าวถึงการประกอบอาชีพเป็นทันตแพทย์เรื่อยมาก็ในประเทศไทยมาแล้วทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ได้เริ่มขึ้นก่อนโดยชาวต่างประเทศ ซึ่งศึกษามาจากต่างประเทศบ้าง ฝึกฝนกันเองภายในประเทศบ้าง เสียเกือบทั้งสิ้น ซึ่งอาจมีคนไทยที่ได้รับการฝึกหัดอบรมจากชาวต่างประเทศ แล้วแยกออกมาประกอบอาชีพด้วยตนเองบ้าง แต่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน อย่างไรก็ตาม สามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบกิจการทางทันตกรรมภายในประเทศไทยสมัยนั้น ส่วนมากมีความรู้ไม่ถึงขั้น

^๔ วิบูลย์ สุวิกรม , " ศาสตราจารย์ พัทโท สี สิริสิงห " , วิทยาสารทันตแพทยศาสตร์ ,

๓ (พฤษภาคม - มิถุนายน , ๒๕๑๑) , ๑๔๕ และ

ฉัตร บุคตะนันท์ เรื่องเสริม , หน้า ๑๗

^๕ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๗ - ๑๘

มาตรฐาน จนกระทั่ง ใน พ.ศ. ๒๕๕๓ รัฐบาลได้เปิดการศึกษาด้านแพทยศาสตร์ขึ้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นแห่งแรก และหลังจากนั้น ก็ได้จัดตั้งคณะทันตแพทยศาสตร์ ขึ้นอีก ๒ แห่ง ที่มหาวิทยาลัยมหิดล และ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ด้านแพทยปริญาเหล่านี้ ได้ออกมาประกอบอาชีพทันตแพทย์ระดับศึกษาบ้าง เข้ารับราชการตามกรมกอง หรือหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลบ้าง จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ ซึ่งนับได้ว่าในขณะนี้ กิจกรรมทางด้านทันตแพทยศาสตร์ของประเทศไทย มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล แต่ในจำนวนก็นับว่ายังขาดแคลนอยู่อีกมาก ^๖

๒.๑.๒ สถานการณ์บริการโดยรัฐ

การบริการทันตสาธารณสุขโดยรัฐนั้น ดำเนินการตามหลังการบริการโดยทันตแพทย์ระดับศึกษา ในระยะแรกอาจมีทันตแพทย์เข้ารับราชการอยู่เพียงหนึ่ง หรือ สองคน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยเกินไปจนไม่มีความสำคัญที่จะกล่าวถึง จึงไม่มีการบันทึกไว้ แต่ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า โรงเรียนการแพทย์ทหารบกได้มีการสอนวิชาแพทย์ทำฟันขึ้น ใน พ.ศ. ๒๕๖๐ ก็แสดงว่าในระยะนั้น กระทรวงกลาโหมจะต้องมีทันตแพทย์เข้ารับราชการอยู่แล้ว ^๗

เมื่อ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ รัฐบาลได้เริ่มมีการควบคุมการประกอบโรคศิลปะขึ้น โดยมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการแพทย์ ๒๕๖๖ ซึ่งมีใจความสำคัญว่า ผู้ใดจะประกอบโรคศิลปะ อันหมายถึงการบำบัดโรคในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งการทันตกรรมด้วย จะต้องขึ้นทะเบียน และได้ใบอนุญาตเสียก่อน จึงจะประกอบได้ และการประกอบโรคศิลปะ จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและมารยาทในวิชาชีพของตนตามกฎหมายก่อนหน้า ใคร ๆ ก็สามารถกระทำการฉ้อโกง ยาตัด ทำและถอนฟัน รวมทั้งการปรุงยาโกเสวี่ แต่อย่างไรก็ดี การขึ้นทะเบียน และออกใบอนุญาตสำหรับการประกอบโรคศิลปะ ยังไม่ได้ ทำกันจนถึง ปี พ.ศ. ๒๕๗๒ จึงได้ลงมือขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาต หลังจากนั้น

^๖ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๔ - ๑๕

^๗ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๕

ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัตินี้ ๒ ครั้ง คือ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ และในปี พ.ศ. ๒๔๗๖
 ต่อมาเมื่อ วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ก็ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการแพทย์ พ.ศ. ๒๔๖๖ นี้ แล้ว
 ประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๔๗๕ แทนทรายน่าทุกวันนี้ ได้มีการ
 การแก้ไขเพิ่มเติม รวม ๗ ครั้ง คือ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ , ๒๔๘๓ , ๒๔๘๐ , ๒๔๘๓ , ๒๕๐๘ ,
 ๒๕๑๔ และ ๒๕๑๑ ตามลำดับ ซึ่งในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบโรคศิลปะขณะนี้ มีกฎหมาย
 ที่เกี่ยวข้องกับทันตแพทย์อยู่ ๒ ฉบับ คือ พระราชบัญญัติประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช ๒๔๗๕ และ
 พระราชบัญญัติควบคุมสถานพยาบาล พุทธศักราช ๒๕๐๘ แต่พระราชบัญญัติควบคุมสถานพยาบาล พุทธ
 ศักราช ๒๕๐๘ นี้ ยังไม่ค่อยจะเกี่ยวข้องกับทันตแพทย์มากเท่าใดนัก ที่เกี่ยวข้องกับทันตแพทย์มากกว่า
 ก็คือ พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช ๒๔๗๕

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ได้มีการจัดตั้ง " สภาการแพทย์ " ขึ้นที่ยศเส เพื่อเป็นสำนักงานบริหาร
 ควบคุมการประกอบโรคศิลปะโดยเฉพาะขึ้นอยู่กับกรมสาธารณสุข ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ขณะนั้น
 จึงต่อมาได้เปลี่ยนชื่อจาก " สภาการแพทย์ " มาเป็น " สำนักงานคณะกรรมการแพทย์ " และหลัง
 จาก พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้ประกาศใช้บังคับแล้ว ก็เปลี่ยน
 ชื่ออีกครั้งหนึ่ง เป็น " สำนักงานเลขาธิการ นายทะเบียน คณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ "
 แต่ยังคงตั้งอยู่ที่ยศเสตามเดิมเรื่อยมาแม้เมื่อได้จัดตั้งกระทรวงสาธารณสุข ขึ้นที่วังสุโขทัยแล้วก็ตาม จน
 ถึง ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ จึงได้ย้าย " สำนักเลขาธิการ นายทะเบียน คณะกรรมการควบคุมการประกอบ
 โรคศิลปะ " มาอยู่ที่วังสุโขทัย เนื่องจากที่เดิมถูกไฟไหม้ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ กระทรวงการ
 สาธารณสุขได้ย้ายที่ตั้งจากวังสุโขทัยมาอยู่วังเทเวศน์ " สำนักงานเลขาธิการ นายทะเบียน คณะกรรม
 การควบคุมประกอบโรคศิลปะ " ก็ได้ย้ายตามมาด้วย โดยยังใช้ชื่อเดิมอยู่ จนกระทั่ง ปี พ.ศ. ๒๔๙๕

“กองการประกอบโรคศิลปะ , ประวัติการควบคุมการประกอบโรคศิลปะในประเทศไทย
 (สำเนา , ๒๕๑๔) , ไม่มีเลขหน้า และ

อิสระ ยุกตะนันท์ เรื่องเกม , หน้า ๑๗

พิศาล เทพสิทธิ , "การอภิปรายเรื่องการพัฒนาวิชาชีพทันตแพทย์" , วิทยาสาร
ทันตแพทย์ศาสตร์ , ๘ (กรกฎาคม - สิงหาคม , ๒๕๐๘) , ๒๐๘

เมื่อได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ขึ้น และกระทรวงการสาธารณสุข ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงสาธารณสุข " สำนักงานเลขาธิการ นายทะเบียน คณะกรรมการควบคุม การประกอบโรคศิลปะ " จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น " กองควบคุมการประกอบโรคศิลปะ " ตั้งกีดสำนักงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ครั้นต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ ก็ได้มีการปรับปรุงส่วนราชการใน กระทรวงสาธารณสุขอีก " กองควบคุมการประกอบโรคศิลปะ " ได้ย้ายมาสังกัด กรมส่งเสริมสาธารณสุข หรือ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขในปัจจุบัน แต่พอ ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้มีการปรับปรุงส่วนราชการ ในกระทรวงสาธารณสุขใหม่อีกครั้งหนึ่ง " กองควบคุมการประกอบโรคศิลปะ " ก็ได้อพยพกลับมาสังกัด สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขตามเดิม และเปลี่ยนชื่อเป็น " กองการประกอบโรคศิลปะ " ซึ่ง ในปัจจุบันก็ยังใช้ชื่อนี้อยู่ " กองการประกอบโรคศิลปะ " นี้ มีหน้าที่โดยสรุปคือ ควบคุมการประกอบ โรคศิลปะและสถานพยาบาล ในคำเนนไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ในพระราชบัญญัติควบคุม การประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช ๒๔๗๕ และ พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พุทธศักราช ๒๕๐๔ ๑๐

ในปีเดียวกันกับที่รัฐบาลได้เริ่มมีการควบคุมการประกอบโรคศิลปะขึ้น คือ ใน ปี พ.ศ. ๒๔๖๖ นั้น รัฐบาลก็ได้เริ่มการพัฒนาศาธารณสุขขึ้นเป็นครั้งแรกเช่นกัน โดยสภาอากาศ ได้จัดตั้งสถานี - อนามัยขึ้นในพระนครและตั้งขึ้นที่ถนนพหลโยธยเป็นแห่งแรก เพื่อเป็นหน่วยที่ให้บริการตรวจ , รักษา และแนะนำการรักษากรรม , การบริบาลทารก , การอนามัยโดยทั่วไป รวมทั้งการตรวจ , การ รักษาโรคหิน และการแนะนำวิธีรักษาสุขภาพของพัน ซึ่งแผนกพันของสถานีอนามัยแห่งนี้ ยังได้ร่วมมือ กับกองแพทย์สุขาภิบาลโรงเรียนของกระทรวงธรรมการ (ปัจจุบัน คือ กระทรวงศึกษาธิการ) ใน การตรวจ และทำพันให้เด็กนักเรียนอีกด้วย ต่อมาสถานีอนามัยแบบนี้ ก็มีเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่ง ทั้งใน พระนครและต่างจังหวัด ดังที่ปรากฏอยู่ในเวลานี้ สถานีอนามัยหลายแห่งในกรุงเทพฯ มีทันตแพทย์ ประจำอยู่ ในขณะที่สถานีอนามัยในต่างจังหวัดส่วนมากยังไม่ทันตแพทย์ประจำอยู่เลย ในสมัยนั้นนอก จากการทำเนนงานทันตสาธารณสุขของรัฐโดยทางสถานีอนามัยแล้ว การให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษา ก็ยังมีปรากฏใน เอกสาร แะนิตยสาร ทางค่านการแพทย์และอนามัย เป็นต้นว่า หนังสือสองโอบรู

๑๐ กองการประกอบโรคศิลปะ เรื่องเดิม , ไม่มีเลขหน้า

สภากาชาดไทย , เอกสารสาธารณสุขและหนังสือข่าวแพทย์อยู่บ่อย ๆ ^{๑๑}

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ กรมสาธารณสุข ซึ่งในขณะนั้นสังกัดกระทรวงมหาดไทย ได้จัดตั้งแผนก
 พันซันที่วชิรพยาบาล และต่อมาได้จัดให้มีขึ้นอีกที่สุภศาลา เจ้าคุณพระประยูรวงศ์ และสุภศาลาบางรัก
 สถานที่เหล่านั้นนอกจากจะตรวจและบำบัดโรคฟันแก่ประชาชนทั่วไปแล้ว ยังให้บริการทางทันตกรรมแก่เด็ก
 นักเรียนของโรงเรียนที่อยู่ใกล้สถานที่เหล่านั้นอีกด้วย อันเป็นการร่วมมือกับกองอนามัยโรงเรียน ซึ่ง
 เวลานั้นเป็นกองแพทย์สุขาภิบาลโรงเรียนของกระทรวงธรรมการอยู่ การตรวจและการบำบัดโรคฟัน
 แก่เด็กนักเรียนได้เจริญขึ้นเป็นลำดับจนกองอนามัยโรงเรียนได้จัดให้มีแผนกพันซันเองอีกแผนกหนึ่ง ใน
 พ.ศ. ๒๔๘๐ เพื่อทำให้แก่เด็กนักเรียนโดยเฉพาะ นอกจากนี้กองสาธารณสุขแห่งเทศบาลนครกรุงเทพฯ
 ก็มีแผนกพันสำหรับทำให้แก่เด็กนักเรียน และประชาชนทั่วไปอีกแห่งหนึ่ง ^{๑๒}

จนกระทั่งใน พ.ศ. ๒๔๘๓ รัฐบาลได้เห็นความจำเป็นว่าโรคฟันเป็นโรคที่บั่นทอนสุขภาพของ
 ประชาชนอย่างมากโรคหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางร่างกาย อันทำให้เกิดผลเสียหายทาง
 ด้านเศรษฐกิจ และทางด้านอื่น ๆ ของประเทศชาติมากมาย จึงได้จัดเปิดการศึกษาทันตแพทยศาสตร์
 ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย ที่มีการสอนตามหลักสูตรทันตแพทยศาสตรบัณฑิต
 ถึงชั้นปริญญาและหน่วยราชการแห่งนั้นก็ยังสามารถทำหน้าที่ในการให้บริการทางทันตกรรมแก่ประชาชนโดยทั่วไป
 มาจนถึงปัจจุบันอีกด้วย ใน พ.ศ. ๒๔๘๗ ก็มีทันตแพทยศาสตรบัณฑิตรุ่นแรกออกมารับใช้ประชาชน และ
 หลังจากนั้น ก็มีทันตแพทยศาสตรบัณฑิตอีกหลายรุ่น ที่จบการศึกษาออกมาประกอบอาชีพทันตแพทย์เขลย
 ศึกษามาก รับราชการในหน่วยราชการต่าง ๆ ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนบ้าง เป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้น
 เรื่อย ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตามก็ยังไม่เพียงพอกับจำนวนประชาชนที่เพิ่มขึ้นอยู่นั้นเอง เพราะนอกจาก
 ในกรุงเทพฯ นครกับเมืองใหญ่ ๆ เช่น เชียงใหม่และสงขลาแล้ว จังหวัดอื่น ๆ โดยทั่วไปมีทันตแพทย์
 รับราชการอยู่เพียงจังหวัดละ ๑ - ๒ คน เป็นอย่างมาก จังหวัดเล็ก ๆ บางจังหวัด เช่น จังหวัด

^{๑๑} อิศระ ยุกตะนันท์ เรื่อง เคมี , หน้า ๑๙ - ๒๐

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๐

แม่ของสอนและอำเภอยิ่งใหญ่ ๆ เช่น อำเภอมุกดาหารนั้น ไม่มีการบริการทันตสาธารณสุขอยู่เลย
ไม่ว่าจะโดยทันตแพทย์เขลยักดิ์หรือโดยทางราชการ รัฐบาลจึงต้องจัดตั้งคณะทันตแพทยศาสตร์ขึ้นอีก
สองแห่งที่มหาวิทยาลัยมหิดลและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อช่วยกันผลิตทันตแพทย์ปริญญาดอกมาบริการ
ประชาชนได้เพิ่มมากขึ้น ^{๑๓}

ในปัจจุบันนี้เท่าที่สังเกตดูแล้ว เห็นว่า ทันตแพทย์ส่วนมากนิยมรับราชการพร้อมทั้งประกอบ
อาชีพส่วนตัวควบนอกเวลาราชการ

๒.๒ การบริการทางทันตกรรมของประเทศไทยในปัจจุบัน

ในปัจจุบันวงการทันตแพทย์ โดยทั่วไปได้มีวิวัฒนาการในด้านวิชาการและเทคนิคทางทันตกรรม
เป็นอันมาก ทั้งนี้เพื่อให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและทั่วถึง แม้จะอยู่
ในถิ่นทุรกันดารที่ขาดแคลนทันตแพทย์ก็ตาม อันเป็นผลดีสำหรับผู้รับบริการซึ่งในการปฏิบัติกิจการดังกล่าว
นั้นนอกจากจะเป็นไปโดยพยายามให้รวดเร็วและได้ผลดีแล้ว ยังต้องเป็นไปโดยใญ่ผู้ปฏิบัติงานน้อยที่สุดเท่า
ที่จะเป็นไปได้อีกด้วย ^{๑๔}

สำหรับประเทศไทยนั้นก็ เป็นไปตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหน้าที่ ๑ ว่า จากสถิติที่สามารถรวบรวม
ได้ ปรากฏว่าประชาชนของประเทศไทย เป็นโรคฟันและโรคในช่องปากที่เกี่ยวข้องกันอย่างแพร่หลาย
ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ นั่นคือประมาณ ๓๗,๒๐๐,๗๓๗ คน จาก ๔๑,๓๓๔,๑๕๒ คน เป็นโรคในช่องปาก
และประชาชนเหล่านั้นก็ยังไม่ได้รับการบำบัดหรือควบคุมป้องกันโรคเหล่านั้นโดยทั่วถึง หรืออย่างกว้าง
ขวางพอ ซึ่งในทันพอจะอธิบายสถานการณ์ได้ดังต่อไปนี้ คือ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้ จะมีหน่วยงานของ
รัฐโดยเฉพาะหน่วยราชการของกระทรวงสาธารณสุขเป็นส่วนใหญ่ และคลินิกเอกชน ที่ให้บริการทาง

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๕ , ๒๑

^{๑๔} ถวิล ตักทิจกุล , " ความก้าวหน้าทางทันตแพทยศาสตร์ในต่างประเทศ " , เวชสารกรม
การแพทย์ , ๑ (มกราคม , ๒๕๑๓) , ๖๔

ด้านทันตกรรมแก่ประชาชนก็ตาม แต่ก็สามารถให้บริการได้ในขอบเขตจำกัด คือ สามารถให้บริการได้แก่ประชาชนที่อยู่ในเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น ยังไม่สามารถบริการได้อย่างทั่วถึง และกระจายไปสู่ประชาชนที่อยู่ในชนบท อันเป็นส่วนใหญ่ของประเทศได้ นอกจากนี้บริการที่ได้กระทำอยู่ในขณะนี้ ยังอาจกล่าวได้ว่า ส่วนใหญ่มุ่งไปสู่การบำบัดรักษาเมื่อเกิดโรคแล้วเพียงอย่างเดียว^{๑๕} แม้จะมีบริการด้านป้องกันอยู่บ้าง ก็คงปฏิบัติในกลุ่มเด็กและเยาวชน และทำได้เพียงบางส่วนของกลุ่มเท่านั้น^{๑๖}

ทันตแพทย์และบุคลากรทางทันตกรรมในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดในประเทศ ส่วนใหญ่ถูกกระจายไปเป็นส่วนย่อยอยู่ในโรงพยาบาล และหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นในปัจจุบัน บริการทางทันตกรรมของรัฐที่ให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป จึงกระจุกกระจายอยู่ในกรมกองต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุขเสียเป็นส่วนมาก เช่น แผนกทันตกรรมภายในโรงพยาบาลต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุขทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค , แผนกทันตกรรมในกองอนามัยโรงเรียนของกรมอนามัย และหน่วยทันตกรรมตามศูนย์อนามัยแม่และเด็ก สังกัดกองอนามัยครอบครัว ของกรมอนามัย เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยล้วนแต่อยู่ใต้อำนาจบังคับบัญชาของผู้ที่ไม่ได้เป็นทันตแพทย์ทั้งสิ้น^{๑๗}

การบริการทางทันตกรรมของกระทรวงสาธารณสุข ที่ให้แก่ประชาชนในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่อยู่ในโรงพยาบาล และทันตแพทย์ส่วนใหญ่ของกระทรวงสาธารณสุขก็ถูกกระจายไปอยู่ตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการโรงพยาบาลซึ่งเป็นแพทย์^{๑๘} ซึ่งในขณะนี้ประเทศไทย

^{๑๕}ทันตแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ , การพัฒนาทันตสาธารณสุขของประเทศไทย , เอกสารแนะแนวทางในการประชุมใหญ่สามัญ ครั้งที่ ๑ , ๒๕๑๗ (สำเนา) , ไม่มีเลขหน้า

^{๑๖}คณะกรรมการโครงการแผนทันตสาธารณสุข , โครงการทันตสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข , เอกสารประกอบการประชุม (แก้ไขหลังจากการประชุม เมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๑๕ , สำเนา) , หน้า ๑

^{๑๗}เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

^{๑๘}ทันตแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ , ปัญหาทันตสาธารณสุขของประเทศไทย และขอเสนอแนะในการแก้ปัญหา (สำเนา , ๒๕๑๗) , หน้า ๑๖

มีโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข อยู่ประมาณ ๑๐๕ โรงพยาบาล (ส่วนกลาง ๑๔
 โรงพยาบาลและส่วนภูมิภาค ๙๑ โรงพยาบาล) มีโรงพยาบาลประมาณ ๕๕ โรงพยาบาลหรือ
 ร้อยละ ๕๓.๘ ของโรงพยาบาลทั้งหมดเป็นโรงพยาบาลที่มีทันตแพทย์ประจำอยู่ (มีทันตแพทย์ประจำอยู่
 ในโรงพยาบาลส่วนกลาง ๑๐ โรงพยาบาล และส่วนภูมิภาค ๔๕ โรงพยาบาล) รวมทั้งหมดมี
 ทันตแพทย์ประจำอยู่ในโรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขเป็นจำนวน ๑๑๘ คน (ส่วนกลาง ๒๕
 คน และส่วนภูมิภาค ๙๓ คน) ^{๑๔} ซึ่งจะเห็นได้ว่าน้อยมาก ไม่อาจให้บริการแก่ประชาชนได้ทั่ว
 ถึง เพราะโรคของช่องปากและฟันนั้นเรียกได้ว่าเป็นกันเกือบทุกคนตามที่ได้อธิบายมาแล้วในบทที่ ๑
 และนอกจากนี้การปฏิบัติงานของทันตแพทย์ในกรมกองของรัฐทุกวันนี้ ยังไม่ค่อยมีโอกาสได้ทำหน้าที่ครบ
 ถ้วนตามความต้องการของประชาชน และตามหลักสูตรทันตแพทยศาสตรที่ได้อศึกษามา ดังจะเห็นได้ว่า
 งานบริการทันตกรรมในโรงพยาบาลทั่ว ๆ ไปนั้น ส่วนมากหนักไปในทางถอนฟัน จะมีอุดหรือรักษา
 โรคเหงือก รวมทั้งใส่ฟันบ้าง ก็น้อยรายเต็มที่ ^{๑๕}

ดังนั้นในปัจจุบันนี้ ภาระในการให้บริการรักษาโรคฟันและโรคในช่องปากแก่ประชาชนในเมือง
 หลวงจึงตกอยู่กับคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมากที่สุด ทำให้คณะทันตแพทยศาสตร์
 แห่งนี้ต้องรับภาระ " บริการให้การรักษาโรคฟันแก่ประชาชนแก่ผู้เคี้ยว " ที่เรียกว่าต้องรับภาระอันนี้
 แก่ผู้เคี้ยวก็เพราะยังไม่มีคลินิกทันตกรรมที่ใดเลยที่มีขนาดใหญ่จนอาจเรียกได้ว่าเป็นโรงพยาบาล -
 ทันตกรรมได้เช่นที่คณะทันตแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลทั่วไปในกรุงเทพมหานครมีหน่วยทันตกรรมของตน
 เองเฉลี่ยแล้วเพียงโรงพยาบาลละไม่กี่เก้าอี้ มีทันตแพทย์ประจำเพียงไม่กี่คน ไม่สามารถแบ่งเบา
 ภาระบริการด้านนี้ออกไปจากคณะทันตแพทยศาสตร์ได้จริง ที่ร้ายยิ่งไปกว่านั้น ความต่างจังหวัดเฉลี่ย
 แล้วจะมี ทันตแพทย์เพียงโรงพยาบาลละ ๑ คนเท่านั้น หมายความว่าในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยยัง

^{๑๔} กรมการแพทย์และอนามัย , การประชุมประจำปี ๒๕๑๕ (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ไทย
 เขมร , ๒๕๑๕) , หน้า ๒ - ๒๖ และ

กรมการแพทย์และอนามัย , การประชุมประจำปี ๒๕๑๖ (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ปาก
 เพรียวการช่าง ๒ , ๒๕๑๖) , หน้า ๓๖ - ๑๑๗

^{๑๕} อีกระ มุกตะนันท์ เรื่องเก็บ , หน้า ๓๓

ไม่มีคตินิยมทัศนกรรมขนาดใหญ่ของรัฐที่ดำเนินการโดยกระทรวงสาธารณสุขเลยแม้แต่แห่งเดียว ทั้ง ๆ ที่เป็นความต้องการด่วนของประชาชนในเมืองหลวง และเมืองใหญ่ ๆ ขณะนี้ โรงพยาบาลทัศนกรรมของคณะทันตแพทยศาสตร์ ภายใต้มหาวิทยาลัยนั้น ควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีรูปลักษณะเป็น Teaching Hospital เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาภายในมหาวิทยาลัย คือ ไว้เพื่อการ ศึกษา การสอน และการค้นคว้าวิจัย มิใช่มีไว้เพื่อเป็นโรงพยาบาลทั่วไปโดยไม่ให้บริการรักษามากไปจนไม่อาจทำการสอนได้ก็ และอาจารย์มีเวลาทำการวิจัยได้ไม่เพียงพอ ดังเช่นที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเอง ก็ได้ตระหนักถึงเรื่องนี้เป็นอย่างดี ได้พยายามที่จะหาทางแก้ไข แต่ก็ยังทำอะไรไม่ได้ เพราะภาระด้านการให้บริการรักษาที่รัฐโยนมาทับไว้บนอกแก่ผู้เดี๋ยวนี เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้คนส่วนมาก และแม้กระทั่งอาจารย์บางท่าน มีความเข้าใจไขว้เขวว่า Teaching Hospital ก็ต้องทำหน้าที่ให้การรักษายาพยาบาลได้มากเท่า ๆ กับโรงพยาบาลทั่ว ๆ ไป เช่นกัน ซึ่งความเข้าใจเช่นนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้แนวการณ์ตทัศนแพทย์ของประเทศไทย มุ่งไปสู่การสร้างผู้นำานานูมีมือมากกว่าการสร้างนักวิชาการ ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ แล้ว ทัศนแพทย์ของประเทศไทยจึงต้องยืนหลบอยู่หลังแถวตลอดเวลาในเรื่องความรู้ด้านวิชาการ และการวิจัย ถึงแม้ว่าจะสามารถยืนอยู่แถวหน้าในเรื่องการปฏิบัติได้ ๒๑

๒.๓ การศึกษาทันตแพทยศาสตร์ในประเทศไทย

สิ่งที่มีความสำคัญ และ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการบริการทางด้านทัศนกรรม และควรจะได้นำมากล่าวไว้ในบทนี้ด้วยก็คือ การศึกษาทันตแพทยศาสตร์ เพราะเหตุว่าในการที่ประเทศไทยจะมีผู้ประกอบอาชีพทันตแพทย์ที่มีความรู้ดี และมีระดับความสามารถสูงเพียงพอ ก็ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาอบรมทางด้านทันตแพทยศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ และจำเป็นในการที่จะยกมาตรฐานกิจการทัศนกรรมของประเทศไทยให้เท่าเทียมกับนานาประเทศทั้งหลาย

๒๑ ชีวะ ภูมิสุวรรณ , "ทัศนแพทย์นี้เพื่อใคร" , วิทยาสารทันตแพทยศาสตร์ , ๘ (กรกฎาคม - สิงหาคม , ๒๕๑๗) , ๑๔๘ - ๒๐๐

พอจะกล่าวได้ว่า การศึกษาทันตแพทยศาสตร์ในประเทศไทย เริ่มต้นจากการที่มีทันตแพทย์
 เอลยศักดิ์ ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศบางคน เขามาเปิดคลินิกในกรุงเทพฯ และเป็นที่นิยมของ
 ประชาชนอย่างมาก ทันตแพทย์เอลยศักดิ์ดังกล่าวซึ่งในขณะนั้นยังมีจำนวนน้อยคน แต่ละคนจึงให้บริการ
 แก่ผู้ป่วยแทบไม่ไหว จำเป็นต้องหาผู้ช่วยเอาไปประจำสำนักงาน ประกอบกับประเทศไทยไม่มี
 พระราชบัญญัติควบคุมผู้ประกอบการโรคติดต่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๖ ดังนั้นผู้ที่อยากจะมีอาชีพเป็นหมอทันต
 พากันไปสมัคร เป็นลูกมือของทันตแพทย์เอลยศักดิ์ ชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยหวังว่า
 ทันตแพทย์เหล่านั้นจะให้ความรู้แก่คนบ้างไม่มากนักน้อย เพราะในการฝึกหัดทันตแพทย์ สมัยก่อนที่จะมี
 คณะทันตแพทยศาสตร์ ผู้ที่จะขึ้นทะเบียนเป็นทันตแพทย์ ต้องผ่านการอบรม และการปฏิบัติงานมาจาก
 สถานที่ของทันตแพทย์เอลยศักดิ์ชาวฝรั่ง , ญี่ปุ่น หรือ จีน เสียก่อน จนมีความรู้ความสามารถพอเพียง
 แล้ว จึงลาออกไปเปิดสำนักงานของตนเอง โดยให้เจ้าของสำนักงานเหล่านั้น เช่นรับรองให้ทำได้
 ทำการสอนและอบรมให้พอที่จะประกอบอาชีพได้ บุคคลประเภทถูกจัดหัดทันตแพทย์เอลยศักดิ์ชาวต่างประเทศ
 เหล่านี้เอง ที่โคกกลายสภาพมาเป็นหมอทันกัน และเป็นดังนี้ติดต่อกันเรื่อยมา ดังนั้นในสมัยแรกเริ่ม
 มีหมอทันในประเทศไทย จึงมีผู้ประกอบการวิชาชีพ ๒ ประเภท คือ ทันตแพทย์ประเภทที่มีปริญญา
 ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศทั้งสิ้น ส่วนคนไทยที่มีปริญญาและประกอบอาชีพชนิดนี้ไว้ไม่มีเลย ทันตแพทย์ใน
 สมัยนั้นไม่มีปริญญาเป็นส่วนมาก ๒๒

การเปิดโรงเรียนทันตแพทย์อย่างเป็นทางการ ไม่เคยอยู่ในความนึกคิด หรือความสนใจของ
 รัฐบาลเลย จนถึง พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้มีการตั้งโรงเรียนทันตแพทย์ในเมืองไทยขึ้นเป็นครั้งแรก รวม
 อยู่ในโรงเรียนการแพทย์ทหารบก ซึ่งมีนักเรียนอยู่สามประเภทด้วยกัน คือ นักเรียนนายทหารแพทย์
 นักเรียนปรุงยา และนักเรียนแพทย์ทำฟัน หลักสูตรการเรียนแพทย์ทำฟันของโรงเรียนนี้มีกำหนดสองปี
 โรงเรียนการแพทย์ทหารบกนี้ ได้มีการสอนนักเรียนแพทย์ทำฟันขึ้น ๑ รุ่น จำนวน ๑๐ คน อันเป็น

๒๒ สี่ สิทธิสิงห์ , "การผลิตทันตแพทย์ปริญญา" , วิทยาสารทันตแพทยศาสตร์ , ๓ (กรกฎาคม ,
 ๒๔๕๖) , ๓๕๖ - ๓๖๓ และ

สี่ สิทธิสิงห์ , "กิจการของคณะทันตแพทยศาสตร์" , วิทยาสารทันตแพทยศาสตร์ , ๔
 (กรกฎาคม , ๒๕๐๒) , ๒๐๓

รุ่นแรกได้เพียงรุ่นเดียวแล้วก็เลิกไป^{๒๓} จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ ๖ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในขณะนั้น เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นเสนาบดี กระทรวงธรรมการได้ตั้งให้นายวาท แยมประยูร ผู้สอบชิงทุนรัฐบาลได้ และกำลังศึกษาวิชาแพทยศาสตร์อยู่ในสหรัฐอเมริกาให้เข้าศึกษาวิชาทันตแพทยศาสตร์เพิ่มเติมภายหลังจบการศึกษาวิชาแพทย์แล้ว ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะได้กลับมารับราชการเป็นทันตแพทย์ประจำพระองค์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖^{๒๔} ซึ่งในขณะนั้น หมอพันชาวจีน ชื่อ เอส คี ดุน เป็นผู้ถวายการรักษาพระทนต์ของพระองค์ท่านอยู่^{๒๕} แต่ในขณะที่นายวาท แยมประยูร กำลังศึกษาวิชาทันตแพทยศาสตร์อยู่นั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จสวรรคตเสียก่อน เมื่อนายวาท แยมประยูรได้ศึกษาจบหลักสูตรแพทยศาสตร์และทันตแพทยศาสตร์ ก็กลับมาประเทศไทย ทางราชการจึงบรรจุให้เป็นอาจารย์สอนวิชาแพทยอายุรศาสตร์ ที่คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และยังตั้งให้เป็นทันตแพทย์ประจำโรงพยาบาลศิริราชอีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ พร้อมกับนี้ก็ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น หลวงวาทวิทย์วิวัฒน์ ซึ่งต่อมาได้รับราชการทหาร และได้รับพระราชทานยศเป็นพันเอก หลวงวาทวิทย์วิวัฒน์ในที่สุด พันเอก หลวงวาทวิทย์วิวัฒน์นี้เอง ที่เป็นผู้พยายามที่จะให้มีการเปิดสอนวิชาทันตแพทยศาสตร์ขึ้นในประเทศไทย แต่ความพยายามของท่านก็คงล้มเหลวเสียหลายครั้ง ด้วยอุปสรรคนานัปการ จนในที่สุดความปรารถนาของท่านก็เป็นผลสำเร็จด้วยความร่วมมือของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และนายกรัชมณเฑียร เป็นผู้ที่มองเห็นการณ์ไกล และตระหนักในคุณค่าของการศึกษาทันตแพทยศาสตร์ แต่เดิมความจำเป็นว่าโรคฟันเป็นโรคที่บั่นทอนสุขภาพของประชาชนอย่างมากโรคหนึ่ง เพราะก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางร่างกาย อันส่งผลเสียหายทางค่านิยมธุรกิจและทางค่านิยมอื่น ๆ ของประเทศชาติมากมาย และยังตระหนักถึงการที่ประเทศไทยยังขาดทันตแพทย์ที่ไถ่มาตามฐานเท่าเทียมกับต่างประเทศที่เจริญแล้ว ดังนั้น

^{๒๓} อิศระ ยุคตะนันท์ เรื่องเดิม , หน้า ๑

^{๒๔} ลี สิริสิงห์ เรื่องเดิม , หน้า ๒๐๘ - ๒๐๖

^{๒๕} วิบูลย์ สุวิกรม เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้อนุมัติให้ พันเอก หลวงวาจิวชิยาวิวัฒน์ จัดตั้งโรงเรียนทันตแพทย์ขึ้น
 ในกรมแพทย์ทหารบก และใน พ.ศ. ๒๔๘๒ ก็ได้ส่ง พันเอก หลวงวาจิวชิยาวิวัฒน์ ไปดูกิจการทันตกรรม
 ในมหาวิทยาลัยต่างประเทศหลายประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น , สหรัฐอเมริกา , เยอรมัน และฝรั่งเศส
 เพื่อนำประสบการณ์ที่ได้ในต่างประเทศเหล่านั้นมาประกอบการพิจารณาในการจัดตั้งโรงเรียนทันตแพทย์
 ขึ้น เมื่อ พันเอก หลวงวาจิวชิยาวิวัฒน์ กลับจากต่างประเทศ ก็เป็นเวลาพอดีกับที่จอมพล ป.
 พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งอธิการบดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านอธิการบดีจึงได้เปลี่ยน
 นโยบายที่จะจัดตั้งโรงเรียนทันตแพทย์ของกรมการแพทย์ทหารบกเสีย มาตั้งเป็นแผนกอิสระทันตแพทย์
 ศาสตร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และให้ พันเอก หลวงวาจิวชิยาวิวัฒน์ เป็นหัวหน้าแผนกวิชา
 ทันตแพทย์ศาสตร์ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ทั้งนี้โดยให้มีการส่วน कामหลักสูตรทันตแพทย์
 ศาสตร์บัณฑิตถึงขั้นปริญญา และมีทันตแพทย์ศาสตร์รุ่นแรก จำนวน ๖ คน สำเร็จการศึกษาในวันที่
 ๓๐ มีนาคม ๒๔๘๗ ^{๒๖}

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มทำการสอนวิชาทันตแพทยศาสตร์ได้ไม่นานเท่าไร รัฐบาลสมัย
 นั้น ก็จัดตั้งกระทรวงสาธารณสุขขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ พร้อมกับตั้ง
 มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ขึ้นตั้งก็อยู่ในกระทรวงสาธารณสุข แยกคณะแพทยศาสตร์ , แผนกอิสระ
 ทันตแพทย์ศาสตร์ , แผนกอิสระเภสัชกรรมศาสตร์ และแผนกอิสระสัตวแพทยศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย มารวมเป็นมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และโดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์
 พ.ศ. ๒๔๘๖ แผนกอิสระทันตแพทย์ศาสตร์ ก็ได้มีฐานะเป็นคณะทันตแพทยศาสตร์ ต่อมาในสมัยรัฐบาล
 ของท่าน จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีการโอนมหาวิทยาลัยต่าง ๆ หุ้มาเข้ามายังขึ้นกับสำนัก-
 นายกรัฐมนตรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๒๖} ประวัติคณะทันตแพทยศาสตร์ , ท.บ.อนุสรณ์ ๒๔๘๑ (พระนคร : โรงพิมพ์อุดม ,
 ๒๔๘๒) , ไม่มีเลขหน้า และ

"ประวัติศาสตราจารย์ พันเอก หลวงวาจิวชิยาวิวัฒน์" , วิทยาสารทันตแพทยศาสตร์ ,
 ๒ (มีนาคม - เมษายน , ๒๕๐๕) , ง. และ
 สี สิริสิงห เรื่องเดิม , หน้า ๒๐๘ และ
 ชีตระ ยุคตะนันท์ เรื่องเดิม , หน้า ๒๑ - ๒๒

และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็สังกัดอยู่ในสำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ไปปลาย ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ความเป็นมาจนถึงทุกวันนี้ สำหรับมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์นั้น ใน พ.ศ. ๒๕๑๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ปัจจุบัน ได้ทรงพระมหากรุณาพระราชทาน นาม มหิดล ให้ จึงได้นามใหม่ว่า มหาวิทยาลัยมหิดล ทางมหาวิทยาลัยได้ตั้งคณะทันตแพทยศาสตร์ใหม่ขึ้น และโอนคณะทันตแพทยศาสตร์เดิมไปสังกัดอยู่กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามเดิม ใน พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้มีการสอนวิชาทันตแพทยศาสตร์ ขึ้นในภาควิชาทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และใน พ.ศ. ๒๕๑๕ ก็ได้ยกฐานะขึ้นเป็นคณะทันตแพทยศาสตร์ เช่นเดียวกัน สรุปแล้ว ในขณะนี้ประเทศไทยมีสถานศึกษาที่สอนวิชาทันตแพทยศาสตร์ ในระดับมหาวิทยาลัยอยู่ ๓ แห่งด้วยกัน คือ คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีหลักสูตรที่คล้ายคลึงตามแบบฉบับของสหรัฐอเมริกา และดำเนินการตามแนวนั้น มาตั้งแต่เริ่มมีคณะทันตแพทยศาสตร์ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ผู้ที่จะเข้าศึกษาวิชาทันตแพทยศาสตร์ได้ เมื่อจบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๕ แผนกวิทยาศาสตร์แล้ว จะต้องเข้าศึกษาหลักสูตรเตรียมทันตแพทยศาสตร์ ในคณะวิทยาศาสตร์ เสียก่อน ๒ ปี แล้วจึงมาสอบในคณะทันตแพทยศาสตร์ อีก ๔ ปี ฉะนั้นรวมเวลาในการศึกษาตามหลักสูตรทันตแพทยศาสตร์บัณฑิตทั้งหมด ๖ ปี ^{๒๗}

นอกจากนี้ ยังได้มีการผลิตบุคคลากรอื่น ๆ ทางด้านทันตกรรมอีกด้วย คือ ใน ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้มีการอบรมทันตแพทย์ ชั้น ๒ ขึ้น ในคณะทันตแพทยศาสตร์ โดยรับนักเรียนจากผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๓ หรือ มัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในสมัยนั้นมาศึกษาเพิ่มอีก ๒ ปี ตามหลักสูตรทันตแพทย์ชั้น ๒ มีการอบรมอยู่ ๔ รุ่น ผลิตทันตแพทย์ ชั้น ๒ ออกมารับใช้ประชาชนประมาณ ๑๕๐ คน (ซึ่งในขณะนี้ทันตแพทย์ ชั้น ๒ บางคน ก็ยังประกอบอาชีพทันตแพทย์อยู่) แล้ว ก็ล้มเลิกไป ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ คณะทันตแพทยศาสตร์ได้เปิดการสอนอนุปริญาตบัณฑิตานามียขึ้นอีกสาขาหนึ่ง โดยรับผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๖ ซึ่งมาศึกษาวิชาพยาบาลมูลคุณกรรม และอนามียต่ออีก ๓ ปี โดยผู้ที่สำเร็จวิชาพยาบาลมูลคุณกรรมและ อนามียแล้ว จะต้องมาศึกษาวิชาทันตานามียต่ออีก ๒ ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ก็ได้รับอนุปริญาตบัณฑิตานามีย และสามารถขึ้นทะเบียนประกอบโรคศิลปะ เป็นทันตแพทย์

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๒ - ๒๓ , ๒๖

ชั้น ๒ ได้ ก็กิจการนี้ได้ดำเนินงานมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๔ แล้วยังได้เลิกไป ^{๒๔}

ในปัจจุบันนี้ เนื่องจากทันตแพทย์ในประเทศไทย มีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรของประเทศ แม้จะตั้งโรงเรียนทันตแพทย์ขึ้นอีกสักเท่าใด ก็คงจะไม่มีทางที่จะผลิตทันตแพทย์ออกมาได้ทันกับการเพิ่มของจำนวนประชาชน จึงจำเป็นต้องหาวิธีช่วยให้ทันตแพทย์ปฏิบัติงานได้มากขึ้น โดยใช้เวลาเท่าเดิม ได้แก่ ผลิตผู้ช่วยทันตแพทย์ (Dental Assistant) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ปฏิบัติจำพวกสิ่งที่ไม่จำเป็นที่ทันตแพทย์จะต้องลงมือปฏิบัติเอง อาทิเช่น การศึกษาค้นคว้าหมายผู้ป่วย , การเตรียมเครื่องมือ และการออกมิลโบเสิร์จ เป็นต้น ^{๒๕} ซึ่งผู้ช่วยทันตแพทย์มีหลายประเภท แต่ที่ประเทศไทยเรามีการฝึกอบรมตามหลักสูตรอยู่ในขณะนี้ มีอยู่ ๓ ประเภท ดังต่อไปนี้ คือ

๒.๓.๑ ทันตานิบาล (Dental Nurse)

เนื่องจากมีความขาดแคลนทันตแพทย์อย่างมากในประเทศไทยและมองไม่เห็นทางที่จะบริการทันตกรรมแก่ประชาชนทั้งประเทศได้ทันทั่วทั้ง และทั่วถึง กระทรวงสาธารณสุขจึงมีแนวโน้มที่จะเน้นหนักไปในด้านการช่วยเหลือประชาชนในวัยเด็กเสียก่อน โดยคาดหมายว่า เมื่อเด็กมีสุขภาพอนามัยของช่องปากสมบูรณ์ และได้รับความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพเพียงพอที่จะดูแลตัวเองได้แล้ว เมื่อเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ก็คงจะทำให้มีทันตสุขภาพสมบูรณ์ ซึ่งเป็นการลดภาระของชาติในการดูแลทันตสุขภาพของประชาชนได้อย่างมากในอนาคต ^{๓๐} ดังนั้น จึงมีการจัดตั้งโรงเรียนทันตานิบาลขึ้น ที่ศูนย์ฝึกอบรมอนามัยภาคกลาง อำเภอเมือง-จังหวัดชลบุรี ตามโครงการของกระทรวงสาธารณสุขด้วยความมุ่งหมายที่จะผลิตพนักงานทันตานิบาลออกมาดูแลทันตสุขภาพแก่เด็กในวัยเรียน ^{๓๑} โดยบรรจutanานิบาลเข้าเป็น

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๒ , ๓๕

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๑ - ๓๒

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๘ - ๓๐

^{๓๑} ม.ร.ว. นิภัทร ลดาวัลย์ , สุภาพร กัดหัวานิช , "ความรู้และการปฏิบัติของผู้ปกครองเกี่ยวกับทันตสุขภาพของเด็ก ที่ชลบุรี " , วิทยาสารทันตแพทยศาสตร์ , ๒ (มีนาคม - เมษายน ,

ข้าราชการ สังกัด กระทรวงสาธารณสุข ไม่ได้รับสิทธิ์ในการจดทะเบียน เป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ ซึ่งหมายความว่า จะทำงานทันตกรรมได้เฉพาะใน เวลาที่รับราชการอยู่เท่านั้น ทั้งนี้เพราะต้องการให้ทันตภิบาลดูแลทันตสุขภาพของเด็กนักเรียนให้ได้คลี่ตามวัตถุประสงค์ หน้าที่ของทันตภิบาล ได้แก่ การดูแลรักษาทันตเด็กในวัยเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ ทันตภิบาลจะได้รับการฝึกปฏิบัติงานใน ชั้นปีที่ ๒ ของหลักสูตรทันตภิบาล ซึ่งกระทำในคลินิกทันตกรรมจนสามารถ ถอนฟัน อุดฟัน ทำ ความสะอาดฟัน ทาน้ำยาป้องกันฟันผุ ตลอดจนให้ทันตสุขศึกษาแก่เด็กนักเรียนได้ ภายใต้การควบคุมของทันตแพทย์ปริญา ซึ่งตามโครงการแต่ละโรงเรียนจะมีทันตภิบาลประจำอยู่หนึ่งคน โดยอัตรา นักเรียนประมาณ ๕๐๐ คน ต่อทันตภิบาล ๑ คน และทุก ๆ ๕ โรงเรียนจะมีทันตแพทย์ประจำ อยู่อีก ๑ คน เพื่อทำหน้าที่ดูแล และเป็นพี่ปรึกษาของทันตภิบาล และช่วยทำการบำบัดในรายที่ เกินความสามารถของทันตภิบาลจะทำได้ ทันตแพทย์จะหมุนเวียนไปทำงานร่วมกับทันตภิบาลตาม โรงเรียนทั้ง ๕ โรงเรียนนี้ ได้โรงเรียนละ ๑ ครั้งต่อสัปดาห์ โครงการนี้เป็นโครงการที่ดี มาก และใช้ได้แล้วมาแล้วในหลายประเทศ โดยถือว่าการบริการทันตกรรมในโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็น และควรจะต้องรีบดำเนินการอย่างเร่งด่วน ^{๗๒}

โรงเรียนทันตภิบาลแห่งนี้ได้เริ่มดำเนินการ เปิดรับสมัครนักเรียนที่จบการศึกษาในระดับมัธยม ศึกษาปีที่ ๕ เข้ามารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทันตภิบาลซึ่งมีหลักสูตร ๒ ปี เป็นรุ่นแรก เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยมีผู้สมัครเข้ารับการอบรมรุ่นแรก ๑๐ คน ^{๗๓} และในปัจจุบันนี้ประเทศไทยก็มีโรงเรียน ทันตภิบาลแห่งนี้เพียงโรงเรียนเดียวเท่านั้น ซึ่งผลิตทันตภิบาลได้ปีละไม่ถึง ๒๐ คน ^{๗๔}

^{๗๒} อิศระ มุกตะนันท์ เรื่องเดิม , หน้า ๓๐

^{๗๓} ม.ร.ว. นิกัสร์ ลดาวัลย์ , "โรงเรียนทันตภิบาล" , วิทยาสารทันตแพทยศาสตร์ , ๑ (มกราคม - กุมภาพันธ์ , ๒๕๑๒) , ๕๑

^{๗๔} อิศระ มุกตะนันท์ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

๒.๓.๒ ช่างทันตกรรม (Dental Technician)

มีงานหลายหน้าที่ที่ไม่จำเป็นต้องให้ทันตแพทย์ลงมือทำเอง เช่น ในการใช้วิธีการใส่ฟันและคักฟัน ซึ่งทันตแพทย์ใช้เวลาปฏิบัติกับผู้ป่วยแค่เพียงเล็กน้อย แต่ไม่เสียเวลามากในการประดิษฐ์ฟันปลอมและเครื่องมือคักฟัน ทั้งนี้งานประเภทนี้ จึงควรมอบให้เป็นหน้าที่ของช่างทางทันตกรรม ซึ่งเป็นผู้ช่วยทันตแพทย์ประเภทหนึ่งที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาอย่างถูกต้องก็แล้ว เป็นผู้ทำ เพื่อแบ่งเบาภาระของทันตแพทย์ให้ทันตแพทย์ได้มีโอกาสไปบำบัดรักษาผู้ป่วยโรคฟันอย่างอื่น ๆ ได้มากขึ้น ^{๓๕}

ในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยมีการศึกษาวิชาช่างทางทันตกรรม ซึ่งมีหลักสูตร ๒ ปี ในคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพียงแห่งเดียว ซึ่งได้เริ่มเปิดสอนเป็นครั้งแรก เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยรับผู้สมัครเข้าศึกษาจากผู้สำเร็จมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เมื่อจบการศึกษาแล้ว จะได้รับประกาศนียบัตรช่างทันตกรรม ซึ่ง ก.พ. (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน) ได้ให้การรับรองแล้ว นอกจากตำแหน่งหน้าที่ทางราชการแล้ว ช่างทันตกรรมยังมีโอกาสประกอบอาชีพส่วนตัว โดยสมัครเข้าทำงานตามคลินิกทันตกรรมต่าง ๆ ซึ่งต้องการช่างทันตกรรมอีกมากในระยะนี้อีกด้วย ^{๓๖}

๒.๓.๓ ผู้ช่วยช่างเก้าอี้ (Chairside Assistant)

การปฏิบัติงานของทันตแพทย์ ให้ได้ประสิทธิภาพที่คืบหน้า นอกจากต้องมี เครื่องมือที่มีคุณภาพ และทันสมัยแล้ว ยังต้องมีผู้ช่วยที่มีสมรรถภาพในหน้าที่ต่าง ๆ ร่วมงานกันเป็นทีมอีกด้วย หนึ่งในผู้ช่วยเหล่านั้น ได้แก่ ผู้ช่วยช่างเก้าอี้ (Chairside Assistant) ซึ่งเป็นผู้ที่จะต้องอยู่ข้างเก้าอี้ทำฟัน คอยช่วยทันตแพทย์ตลอดเวลาที่ทันตแพทย์ทำการรักษาแก่ผู้ป่วย หน้าที่ของผู้ช่วยช่างเก้าอี้ ไม่มีหน้าที่ปฏิบัติงานในช่องปากโดยตรง เช่น ทันตภิบาล แต่จะเป็นผู้กระเตรียมและส่งเครื่องมือ เครื่องใช้ , วัสดุ และยาที่ทันตแพทย์ต้องการใช้ ให้ถึงมือทันตแพทย์อย่างเรียบร้อยครบถ้วน โดยที่ทันตแพทย์ไม่ต้องละสายตารจากจุดที่กำลังทำงานในช่องปาก และไม่ต้องเดินไปหยิบสิ่งต่าง ๆ ที่

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๐ - ๓๑

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๑

ต้องการใช้เอง การใช้อยู่ช่วยข้างเก้าอี้ช่วยปฏิบัติงานกับทันตแพทย์แบบนี้เรียกว่า "ทันตกรรมสี่หัตถ์"
 (Four - Handed Dentistry) หมายถึง มือ ๒ มือของทันตแพทย์ร่วมมือกับอีกสองมือของ
 ผู้ช่วยข้างเก้าอี้ ที่ช่วยกันปฏิบัติงานข้างเครื่องทำฟันตลอดเวลา วิธีการปฏิบัติงานแบบนี้ เป็นที่
 นิยมปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ นับตั้งแต่โรงเรียนทันตแพทย์ของมหาวิทยาลัยยอลาบามา
 ของสหรัฐอเมริกา ได้จัดอบรม ผู้ช่วยข้างเก้าอี้ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อ ปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ต่อมา
 โรงเรียนทันตแพทย์หลายโรงเรียนในประเทศต่าง ๆ ที่มีความเจริญทางทันตกรรมทุกประเทศ เช่น
 สหรัฐอเมริกา , ญี่ปุ่น ฯลฯ ก็เริ่มมีหลักสูตรอบรมผู้ช่วยข้างเก้าอี้ และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ จน
 ถึงในปัจจุบัน ^{๓๙}

การปฏิบัติงานของทันตแพทย์ แบบที่มีผู้ช่วยข้างเก้าอี้ สามารถอำนวยความสะดวกได้หลาย
 ประการ คือ นอกจากจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของทันตแพทย์ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น
 สามารถให้บริการแก่ผู้ป่วยได้มากขึ้นกว่าเท่าตัวในเวลาเท่าเดิม หรือน้อยกว่าเดิมเสียด้วยซ้ำ ทำให้
 เป็นที่นิยมของผู้ป่วย เพราะทำให้ผู้ป่วยมีความรู้สึกว่าได้รับบริการที่ประณีต อบอุ่น รวดเร็ว ไม่
 ต้องนั่งบนเก้าอี้ทำฟันนาน อ้าปากนาน เนื่องจากบางคนกลัว และบางคนเวลาของเขามีค่ามากแล้ว
 ยังเป็นการช่วยสุขภาพของทันตแพทย์ไม่ให้ทรุดโทรมเร็วเกินควรได้มากกว่า ๑๐ ปี เพราะทันตแพทย์
 ไม่ต้องเสียแรงงานของอวัยวะต่าง ๆ อันได้แก่สายตา มือและร่างกาย ที่จะต้องเคลื่อนไหวโดยเปล่า
 ประโยชน์ อันเป็นเหตุให้เหนื่อยและเพลีย และเป็นการลดความตึงเครียดทางสมองและประสาทของ
 ทันตแพทย์อีกด้วย เพราะไม่ต้องพะวงเรื่องอื่นสามารถจดจ่อแต่จุดที่ทำงานเพียงแห่งเดียว ประการ
 สุกหลาย ทันตกรรมสี่หัตถ์เป็นการปฏิบัติตามกฎของบ้านเมืองในการช่วยเหลือบุคคลที่ไม่สามารถ
 อาชีพแก่ประชาชนอีกแขนงหนึ่ง คือ การเป็นผู้ช่วยข้างเก้าอี้ของทันตแพทย์ จึงจะเป็นอาชีพที่มีเกียรติ
 และให้วิชาความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานไม่น้อยหน้าอาชีพผู้ช่วยสาขาการแพทย์อื่น ๆ ^{๓๘}

^{๓๙} กวาง แซ จีกรพันธุ์ , "ผู้ช่วยข้างเก้าอี้" , เวชสารกรมการแพทย์ , ๓ (พฤษภาคม ,
 ๒๕๑๔) , ๓๖๖

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๖๗

การฝึกผู้ช่วยช่างเก่าอื่น ก็เช่นเดียวกับช่างทันตกรรม คือ เพิ่งเริ่มดำเนินการ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ ที่คณะทันตแพทยศาสตร์ พญาไท มหาวิทยาลัยมหิดล เพียงแห่งเดียวเท่านั้น จนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งหลักสูตรผู้ช่วยทันตแพทย์ รับผิดชอบสำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เฉพาะเพศหญิง มาฝึกอบรม ในระยะเวลา ๑๒ เดือนเต็ม เมื่อสำเร็จแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรผู้ช่วยทันตแพทย์ ซึ่งสำนักงาน ก.พ. ได้ให้การรับรองแล้ว.^{๓๕}

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย